

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЛЄШУКОВА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.13 (477): 341.45

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО

СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

УКРАЇНИ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2004

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
Кожевніков Геннадій Костянтинович,
Національний університет внутрішніх справ,
начальник кафедри кримінального процесу.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Шумило Микола Єгорович,
Університет економіки та права “Крок”,
проректор з наукової роботи;

кандидат юридичних наук, доцент
Сібільова Наталія Василівна,
Інститут вивчення проблем злочинності Академії
правових наук України, завідувача сектором
дослідження проблем судової діяльності.

Провідна установа:

Національна академія внутрішніх справ України,
кафедра теорії кримінального процесу та судо-
устрою, Міністерство внутрішніх справ України (м. Київ).

Захист відбудеться «22» жовтня 2004 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 Національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, пр-т 50-річчя СРСР, 27.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, пр-т 50-річчя СРСР, 27.

Автореферат розісланий «20» вересня 2004 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Каткова Т.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна з перших років своєї незалежності почала активно входити в сферу міжнародного співробітництва, одним з елементів якого є спільні з іноземними державами дії по боротьбі зі злочинністю. Участь її в Інтерполі та інших подібних міжнародних організаціях вимагає приведення кримінально-процесуального законодавства, яке регулює провадження у кримінальних справах, у відповідність з нормами міжнародного права. Сучасні проблеми боротьби зі злочинністю не можуть бути успішно розв'язані у межах однієї держави, оскільки відкритість кордонів унаслідок демократичних процесів, що відбуваються в країнах, які знаходилися раніше за “залізною завісою”, сприяє поширенню транснаціональної злочинності. За роки своєї незалежності Україна приєдналася до багатьох європейських конвенцій, у тому числі з питань кримінального судочинства, двосторонніх договорів про надання правової допомоги у цивільних і кримінальних справах, інших міжнародно-правових актів. Крім того, Міністерство внутрішніх справ і Генеральна прокуратура України уклали міжнародні договори міжвідомчого характеру про співробітництво у боротьбі зі злочинністю зі значною кількістю держав близького і далекого зарубіжжя.

Слід зазначити, що питання правового забезпечення міжнародного співробітництва в правоохоронній діяльності були предметом наукових досліджень і в ті роки, коли таке співробітництво не носило настільки розповсюдженого, як у сучасних умовах, характеру. Так, у часи Російської імперії, до складу якої входила більша частина України, питаннями міжнародної взаємодії у сфері кримінального судочинства займалися такі відомі вчені, як П.І. Люблінський, Ф.Ф. Мартенс, Д.П. Нікольський, Е. Сімсон, І.І. Фойницький. В умовах панування ідеї переваги соціалістичного права над буржуазним питання міжнародного співробітництва ставилися в залежність від соціальної системи зарубіжних держав. Але й тоді такі вчені, як О.І. Бастрикін, Н.Т. Блатова, І.П. Бліщенко, Р.М. Валеев, Л.Н. Галенська, В.К. Звірбуль, І.І. Карпець зуміли розробити основні положення виникнення та розвитку правового інституту міжнародного співробітництва країн у кримінальних справах, сформувані теоретичну базу цього інституту.

Звичайно, що в сучасних умовах ці проблеми набули особливої значущості й стали предметом дослідження вітчизняних вчених, зокрема: О.М. Бандурки, П.Д. Біленчука, О.І. Виноградової, В.М. Гребенюка, А.С. Мацко, М.І. Пашковського, а також російських дослідників С.С.Алексєєва, Я.М. Бельсона, С.В. Бородіна, О.Г. Волеводза, В.М. Волженкіної, Н.Г. Гасимова, К.К. Горяїнова, К.Ф. Гуценко, В.П. Зіміна, І.Н. Зубова, О.М. Ларіна, І.І. Лукашука, Є.М. Ляхова, Е.Б. Мельникової, В.А. Михайлова, А.В. Наумова, В.С. Овчинського, В.П. Панова, В.І. Попова, К.С. Родіонова, В.М. Савицького, Н.В. Сібільової, В.Ф. Цепелева, М.Є. Шумило та інших.

Однак у роботах вищезгаданих вчених в основному досліджуються загальні питання міжнародного співробітництва в сфері боротьби зі злочинністю, тоді як для практичного втілення в життя цих правових норм необхідні наукові рекомендації щодо процесуального механізму здійснення взаємного міждержавного співробітництва при розслідуванні конкретних злочинів. Ось чому правильною у цьому відношенні є позиція вчених-процесуалістів і практиків, які передбачили у проекті нового Кримінально-процесуального кодексу України необхідну правову регламентацію міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві. Так, в проекті КПК України з'явився раніше невідомий кримінально-процесуальний інститут “Проведення у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами”, якому присвячений розділ 12, що складається з 69 статей. Систематизація в одному законі, у даному випадку в проекті КПК України, норм стосовно взаємодії слідчих і співробітників органу дізнання різних держав, не виключає існування окремих нормативних актів як у вигляді законів, так і у вигляді відомчих інструкцій, наказів, вказівок щодо організації такої взаємодії. Однак практика здійснення взаємодії правоохоронних відомств України з компетентними органами іноземних держав показує, що в Україні, з одного боку, відсутні необхідні закони, котрі б забезпечували правову базу такого міжнародного співробітництва (наприклад, украї необхідний Закон України “Про видачу злочинців (екстрадицію)”), а з іншого – наукові рекомендації про процесуальний порядок, механізм застосування вже наявних правових документів. Тому застосування норм європейських конвенцій, міжнародних міждержавних, міжурядових і міжвідомчих договорів (угод) з питань кримінального судочинства в національній правозастосовчій практиці викликає певні труднощі. Ось чому розробка рекомендацій і методики процесуального порядку виконання слідчими органів внутрішніх справ і співробітниками кримінальної міліції України таких договорів та угод є невідкладною.

Викладені обставини головним чином і визначили вибір теми дисертаційного дослідження, оскільки вони свідчать про її актуальність та велике значення не тільки для теорії кримінального процесу, але й практики розслідування кримінальних справ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планами наукових досліджень МВС України (п. 6.1. Пріоритетних напрямків фундаментальних і прикладних наукових досліджень навчальних закладів і науково-дослідних установ МВС України на період 2002–2005 рр., затверджено наказом МВС України № 635 від 30.06.2002р.), Національного університету внутрішніх справ (п. 2.3. Головних напрямків наукових досліджень Національного університету внутрішніх справ на 2001–2005рр. – протокол № 3 від 23.03.2001р. схвалений вченою радою НУВС) і кафедри кримінального процесу НУВС. Робота спрямована також на реалізацію основних положень Перспективного плану дій Міністерства внутрішніх справ

України у сфері європейської інтеграції та співробітництва з ЄС (затверджено розпорядженням МВС України від 30 грудня 2002 р. № 618).

Мета і завдання дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз у кримінально-процесуальному аспекті найбільш актуальних і важливих наукових проблем міжнародного співробітництва слідчих органів внутрішніх справ, співробітників кримінальної міліції України з відповідними підрозділами зарубіжних держав при розслідуванні злочинів; узагальнення існуючої практики такого співробітництва між правоохоронними органами ближнього і дальнього зарубіжжя і розробка на цій основі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення чинного кримінально-процесуального законодавства з питань провадження у кримінальних справах, пов'язаних з міжнародними відносинами.

Вказана мета визначила постановку та розв'язання наступних завдань:

- визначення місця і ролі міжнародного співробітництва слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України і кримінальної міліції як органу дізнання при розслідуванні кримінальних справ в діяльності цих органів по виявленню і розслідуванню злочинів;
- теоретичний аналіз правової основи міжнародного співробітництва слідчих підрозділів органів внутрішніх справ і підрозділів кримінальної міліції України з компетентними органами іноземних держав з метою удосконалення чинного кримінально-процесуального законодавства України;
- розробка пропозицій щодо вдосконалення правової бази, яка забезпечує участь України в міжнародному співробітництві по боротьбі зі злочинністю;
- розкриття сутності кримінально-процесуальних проблем міжнародного співробітництва слідчих підрозділів органів внутрішніх справ і кримінальної міліції України з відповідними правоохоронними органами зарубіжних країн;
- виявлення та аналіз найбільш розповсюджених помилок, що допускаються слідчими органів внутрішніх справ України як при зверненні за правовою допомогою, так і при виконанні доручень відповідних органів іноземних держав, та розробка рекомендацій, спрямованих на їх усунення;
- вивчення нормативного забезпечення узгодженості міжнародного співробітництва слідчих апаратів і кримінальної міліції МВС України із Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерполом) при розслідуванні злочинів та розробка пропозицій щодо створення дійового механізму такого співробітництва;
- дослідження слідчо-судової практики міжнародного розшуку злочинців–громадян України, які переховуються за кордоном і розробка рекомендацій щодо процесуального порядку

оформлення підрозділами кримінальної міліції України звернень про організацію їх міжнародного розшуку і видачу (екстрадицію).

Об'єктом дослідження є закономірні зв'язки в сфері як загальноправового, так і процесуального міжнародного співробітництва правоохоронних органів України з відповідними відомствами іноземних держав у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Предмет дослідження – сукупність правових норм, які регламентують провадження у кримінальних справах, що обумовлюють порядок надання міжнародної правової допомоги у кримінальних справах, а також практика здійснення цієї діяльності органами дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду як України, так і зарубіжних держав.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи складає діалектичний метод наукового пізнання, який дозволяє існуючі явища і процеси розглядати у взаємозв'язку і взаємообумовленості. Крім того, використана низка спеціальних методів наукового пізнання: метод порівняльно-правового аналізу застосовувався при розгляді питань міжнародного співробітництва з іноземними державами по наданню правової допомоги у кримінальних справах шляхом зіставлення як різних міжнародних договорів між собою, так і кримінально-процесуального законодавства зарубіжних держав із відповідним законодавством України з метою розробки рекомендацій з удосконалення вітчизняного законодавства України, що стосується міжнародних правовідносин у сфері боротьби зі злочинністю; історико-правовий метод використовувався для аналізу тенденцій розвитку міжнародних відносин у галузі боротьби зі злочинністю, починаючи з вивчення перших письмових джерел про міждержавні відносини у досліджуваній сфері і наступного розвитку цих правовідносин між державами аж до сучасності, а також вивчення утворення і розвитку Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу. Формально-логічний, системно-структурний, статистичний (вивчення статистичних звітів МВС і Генеральної прокуратури України) і соціологічний (анкетування слідчих) методи використовувалися дисертантом для конкретного аналізу окремих правових положень, пов'язаних із процесуальним порядком притягнення громадян іноземних держав до кримінальної відповідальності в Україні, з направленням і виконанням міжнародних слідчих доручень про проведення процесуальних дій на території України і за її межами, з розшуком злочинців, що переховуються.

Комплексний підхід у використанні зазначених наукових методів дозволив автору всебічно розглянути проблеми, пов'язані з розслідуванням кримінальних справ про злочини, скоєні іноземцями на території України і громадянами України за її межами, і розробити рекомендації з удосконалення кримінально-процесуального законодавства і регламентації окремих процесуальних дій по забезпеченню міжнародного співробітництва слідчих органів внутрішніх справ і співробітників кримінальної міліції України.

Нормативну базу дослідження склали Конституція України; міжнародні договори в сфері організації боротьби зі злочинністю; конвенції; міжнародні міждержавні договори про правову допомогу і правове співробітництво у кримінальних справах; міжурядові угоди; міжвідомчі договори (угоди); Закони України “Про міжнародні договори України”, “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”; кримінальне і кримінально-процесуальне законодавство України; відомчі нормативні акти Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Генеральної прокуратури України, Митної служби і Державної прикордонної служби України з питань, пов'язаних з організацією виявлення і розслідування злочинів на території України і за її межами. Крім того, у ході дослідження проводилося зіставлення чинних норм українського законодавства у сфері забезпечення міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю з проектами КПК України 1996-2002 рр. і проектом КПК України, прийнятим у другому читанні Верховною Радою України.

Положення дисертації ґрунтуються на вибіркового дослідженні слідчої, прокурорської і судової практики України, що складає емпіричну базу дослідження. У ході роботи над дисертацією в слідчих управліннях УМВС України в прикордонних областях України (Івано-Франківської, Закарпатської, Львівської, Сумської, Чернігівської, Чернівецької, Харківської) проведене анкетування 112 слідчих. Крім того, в судах м. Харкова і Харківської області в 2001-2003 рр. було вивчено більш ніж 100 кримінальних справ, у яких на етапі досудового слідства слідчі органів внутрішніх справ України зверталися за наданням правової допомоги у відповідні правоохоронні органи зарубіжних держав. У ході дослідження також було узагальнено аналітичні матеріали з питань взаємного співробітництва слідчих і співробітників кримінальної міліції ОВС України з компетентними органами іноземних держав у кримінальних справах про злочини, скоєні іноземцями на території України і громадянами України за кордоном.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації вперше комплексно і цілісно розглянуто основні питання правового і організаційного забезпечення співробітництва слідчих органів внутрішніх справ і кримінальної міліції України з компетентними органами іноземних держав при розслідуванні злочинів. Автор, ґрунтуючись на нормативно-правовій базі, окремих наукових дослідженнях вчених у сфері міжнародного і процесуального права, конкретних кримінальних справах, статистичних даних і репрезентативних матеріалах, пропонує свій підхід до розв'язання дискусійних питань у галузі кримінально-процесуальної діяльності у боротьбі з міжнародною злочинністю, формулює пропозиції щодо вдосконалення кримінально-процесуального законодавства України і практики його застосування. Крім того, у дисертації обґрунтовується і визначається ряд нових положень та висновків, впровадження яких у теорію кримінального процесу та у практику дозволить, з одного боку, спростити порядок міждержавних відносин по наданню правової допомоги у розслідуванні злочинів, а з іншого –

підвищити ефективність такого співробітництва. До найбільш суттєвих із одержаних результатів слід віднести такі:

- вперше обґрунтовано наукові пропозиції щодо удосконалення порядку зносин слідчих органів внутрішніх справ і співробітників кримінальної міліції України із відповідними правоохоронними органами зарубіжних країн, як одного із елементів міжнародного співробітництва правоохоронних органів;

- запропоновано доповнити проект КПК України нормами, які спрямовані на удосконалення провадження у кримінальних справах про злочини, скоєні іноземцями на території України, зокрема: визначення підслідності кримінальних справ про злочини, вчинені громадянами іноземних держав, які користуються дипломатичним імунітетом і привілеями; процесуального порядку закриття кримінальної справи стосовно осіб, які користуються імунітетом від кримінальної юрисдикції; допуску фахівців у галузі права як захисників громадян тієї держави, громадянином якої є іноземець, що вчинив злочин; видачі іноземців, які вчинили злочини у співучасті з громадянами України; порядку і строків вирішення питань про видворення громадян іноземних держав, що вчинили злочини на території України;

- на підставі узагальнення нормативних актів, наукових досліджень і матеріалів практики удосконалено визначення поняття видачі (екстрадиції), а також обґрунтовано пропозиції про необхідність прийняття Верховною Радою України Закону України “Про видачу злочинців (екстрадицію)”;

- узагальнено досвід міжнародного розшуку злочинців, на підставі чого уточнено його поняття та зміст, а також запропоновано розгорнуту структуру організації такого розшуку;

- дістали подальшого розвитку наукові погляди на сутність і значення міжнародного слідчого доручення як письмового документа правового характеру, що є основним інструментом здійснення міжнародного співробітництва по наданню правової допомоги у кримінальних справах; розроблено рекомендації щодо типової форми міжнародного слідчого доручення і його змісту; виявлено і проаналізовано суттєві недоліки, котрі допускаються слідчими органів внутрішніх справ України при оформленні і направленні таких доручень;

- розроблено рекомендації щодо процесуальних підстав і порядку звернення в НЦБ Інтерполу із запитом про організацію міжнародного розшуку злочинців як громадян України, так й іноземців;

- відслідковано і уточнено суттєві недоліки у правовому забезпеченні механізмів здійснення міжнародного співробітництва, внаслідок чого запропоновано пропозиції про внесення доповнень і змін до Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 р. з метою удосконалення порядку взаємодії слідчих органів

внутрішніх справ України з відповідними правоохоронними органами країн СНД та підвищення ефективності і якості з обох сторін у виконанні міжнародних слідчих доручень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, пропозиції і висновки мають певне значення для розвитку науки кримінального процесу і практичної діяльності органів досудового слідства та кримінальної міліції МВС України. Окремі положення роботи та пропозиції можуть бути використані: у правотворчій діяльності – при вдосконаленні чинного законодавства і прийнятті нового КПК України у тій частині, що стосується норм, які регулюють провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами; підготовці текстів міжнародно-правових нормативних актів про надання правової допомоги у кримінальних справах, їх укладанні і ратифікації; у практичній діяльності органів дізнання, слідства, прокуратури і суду при розслідуванні і судовому розгляді кримінальних справ про злочини, скоєні іноземцями в Україні або громадянами України за її межами, чи розшуку обвинувачених або підсудних, які переховуються за кордоном; при складанні міжнародних слідчих доручень і виконанні процесуальних дій за такими дорученнями; при передачі провадження в кримінальній справі та видачі (екстрадиції) злочинців; у навчальному процесі – при читанні курсу лекцій з “Кримінального процесу”, зокрема такого розділу як “Провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами”, а також при підготовці відповідної навчально-методичної літератури для вищих юридичних навчальних закладів; при підвищенні кваліфікації працівників МВС України і Генеральної прокуратури України; у науково-дослідній роботі – для подальшої теоретичної розробки основних положень міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на восьмій міжнародній науково-практичній конференції “Транснаціональна злочинність: заходи протидії, проблеми підготовки кадрів правоохоронних органів” (м. Харків, 10.06.2000 р.); науково-практичних конференціях ад'юнктів і магістрантів (м. Харків, 13.04.2001, 17.05.2002 рр.); всеукраїнській науково-практичній конференції “Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні” (м. Донецьк, 13.12.2002 р.); науково-практичній конференції “Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених” (м. Харків, 20.06.2003 р.). Висновки, що містяться в дисертації, використовуються в Національному університеті внутрішніх справ при викладанні курсантам і слухачам навчальної дисципліни “Кримінальний процес” і спецкурсу “Досудове слідство в органах внутрішніх справ”, а також у науково-дослідній роботі.

Розроблені автором пропозиції про доповнення, зміну й удосконалення норм як чинного КПК України, так і його проекту, направлені до Верховної Ради України для їх використання робочою комісією із розробки нового КПК України.

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено у восьми статтях, шість із яких опубліковано в наукових фахових виданнях.

Структура дисертації зумовлена її метою та поставленими завданнями і складається із вступу; трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів; висновків; списку використаних джерел у кількості 225 найменувань та 6 додатків. Загальний обсяг дисертації – 217 сторінок, обсяг основного тексту – 190 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються мета і завдання дослідження, його об'єкт і предмет, формулюється наукова новизна роботи, пропонується теоретичне та практичне застосування положень дисертації та одержаних висновків, подається ступінь апробації результатів дослідження та список публікацій за темою дисертації.

Розділ 1 “Правові основи міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України у розкритті і розслідуванні злочинів” складається з двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1. “Історико-правовий огляд міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю”* проаналізовано розвиток міжнародних відносин держав у сфері боротьби зі злочинністю, починаючи з вивчення перших письмових джерел про міждержавні договори про видачу злочинців, поглиблення відносин через участь у припиненні злочинів і притягненні до відповідальності винних осіб аж до укладання сучасних міжнародних конвенцій, договорів про співробітництво у боротьбі зі злочинністю. Зміст міжнародних угод (договорів), аналіз юридичної літератури з даної тематики дозволили дисертанту зробити висновок про те, що надання міжнародної правової допомоги (міжнародне співробітництво) у галузі боротьби зі злочинністю становить собою врегульовану нормами міжнародного і національного права узгоджену діяльність різних держав, спрямовану на захист інтересів особи, суспільства, держав, що уклали між собою такий договір. Визначено, що таке співробітництво може бути ефективним лише за умови уніфікації кримінального і кримінально-процесуального права шляхом його систематизації на основі єдиних для країн-учасниць критеріїв. На підставі цього автор доходить висновку, що в сучасних умовах для забезпечення ефективної боротьби з транснаціональною злочинністю потрібна уніфікація кримінально-процесуальної процедури притягнення винних до кримінальної відповідальності і розробка єдиних правових гарантій забезпечення прав громадян, які залучаються у сферу кримінально-процесуального провадження.

У підрозділі 1.2. “Міжнародно-правова регламентація надання правової допомоги органам дізнання і досудового слідства України при розслідуванні злочинів” досліджується співвідношення понять “правова допомога” і “співробітництво у боротьбі зі злочинністю”, на основі чого здійснено їх правову характеристику. Її змістовний аналіз дозволив дисертанту сформулювати власне визначення *правової допомоги у кримінальних справах*, а саме як форму співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю, що полягає у здійсненні на основі взаємності допустимих за національними законами і міжнародними угодами дій, котрі сприяють виявленню злочинів, їх розслідуванню і судовому розгляду по них, а також забезпеченні виконання вироків та інших рішень судових органів.

Правову основу надання правової допомоги, як одного із елементів міжнародного співробітництва у кримінальних справах за системою, запропонованою дисертантом складають: 1) міжнародні міждержавні договори (двосторонні і багатосторонні): пакти, конвенції, договори, угоди; 2) міжурядові угоди з окремих питань, що стосується взаємодії у боротьбі зі злочинністю; 3) міжвідомчі договори (угоди) з цих же питань. Ці документи мають спільні ознаки та риси, що дозволяє систематизувати їх за формою, найменуванням і суб’єктом укладання міжнародних договорів. Крім того, до правової бази міжнародного співробітництва у кримінальних справах також слід віднести національне законодавство з питань надання міжнародної правової допомоги і неписані норми (звичаї, традиції) міжнародного права (міжнародна ввічливість, взаємність та ін.).

Детальне дослідження текстів Загальної декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р., Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах, укладеної між країнами СНД 22.01.1993 р. у Мінську і Протоколу до неї від 28.03.1997 р. та інших правових актів дозволило автору встановити наявність різних підходів до регламентації співробітництва держав у сфері боротьби зі злочинністю. Так, в одних випадках конвенції обмежуються нормами загального характеру про обов'язки держав сприяти в боротьбі зі злочинністю чи її окремими проявами, а в інших – вони зобов'язують держави вживати необхідні заходи для успішного співробітництва.

На підставі аналізу багатосторонніх міжвідомчих угод виявлені недоліки нормативної техніки їх укладання, а саме для усунення цих недоліків запропоновано узгодження законодавства України з нормами міжнародних угод у боротьбі зі злочинністю у відповідних розділах і главах нового Кримінально-процесуального кодексу України.

Розділ 2 “Процесуальні аспекти міжнародного співробітництва слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України з компетентними органами іноземних держав при розслідуванні злочинів” складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. “Правове забезпечення співробітництва слідчих органів внутрішніх справ України з компетентними органами іноземних держав” визначено сутність і значення міжнародного слідчого доручення (МСД) як письмового документа правового характеру, що є основним інструментом здійснення міжнародного співробітництва по наданню правової допомоги у кримінальних справах. Автором розроблено рекомендації щодо типової форми доручення і його змісту; внесення в окремі міжнародно-правові акти, зокрема Мінську конвенцію, норм, які детально регламентують порядок і строки виконання такого доручення, а також процедурні способи спрощення його направлення та одержання відповідей шляхом передачі цих питань у компетенцію обласних і прирівняних до них прокуратур.

На основі аналізу статистичних даних міжнародно-правового управління Генеральної прокуратури України “Про звернення правоохоронних органів України до іноземних держав з клопотаннями про надання правової допомоги та надання правової допомоги іноземним компетентним органам в Україні” за 1999–2003 роки, вивчення більш ніж 100 кримінальних справ, по яких слідчі органів внутрішніх справ України направляли міжнародні слідчі доручення, а також архівних матеріалів і узагальнень відповідних відділів та управлінь МВС і Генеральної прокуратури України дисертантом виявлено певну сукупність суттєвих недоліків, котрі допускаються слідчими, у провадженні яких знаходяться такі кримінальні справи. До них відносяться: 1) порушення встановленого порядку міжнародних зносин через надсилання МСД у органи, не компетентні їх розглядати, або недотримання підпорядкованості органів, зобов'язаних розглянути їх; 2) невідповідність змісту і форми доручення про надання правової допомоги встановленим договорами вимогам; 3) процедурні помилки при оформленні таких доручень про здійснення кримінального переслідування іноземною державою свого громадянина, який скоїв злочин на території України; 4) помилки при посиланні на конкретний міжнародно-правовий документ як підставу виконання міжнародного слідчого доручення; 5) відступ від вимог щодо виклику свідків та інших осіб на територію України для участі у проведенні слідчих дій; 6) повне незнання актів, що регламентують міжнародне співробітництво правоохоронних органів у галузі надання правової допомоги у кримінальних справах; 7) вкрай недбале оформлення МСД про надання правової допомоги; 8) порушення строків розслідування кримінальних справ.

В дисертації з метою усунення цих недоліків наведено процесуальний порядок оформлення, направлення і виконання звернень про надання правової допомоги як слідчими органів внутрішніх справ України, так і відповідними компетентними органами іноземних держав з використанням міжнародно-правових і внутрішньодержавних норм. Крім того, здобувачем запропонована структура Модельного положення на базі як правоохоронних органів країн СНД, так і Європейського Союзу про основи взаємодії при розслідуванні злочинів, а також удосконалення окремих норм Протоколу про співробітництво між Управліннями внутрішніх справ

прикордонних областей Російської Федерації і України у забезпеченні громадської безпеки на території цих областей.

У підрозділі 2.2. *“Процесуальний порядок досудового слідства у кримінальних справах про злочини, вчинені іноземцями на території України”* з урахуванням чинного законодавства і наукових розробок відповідної проблематики визначено правове становище іноземців і осіб без громадянства. Автором додатково аргументується пропозиція підрозділяти не громадян України на три підгрупи: 1) іноземці – особи, що не перебувають у громадянстві України і є громадянами (підданими) іншої держави або держав; 2) іноземці – особи, що не перебувають у громадянстві України, є громадянами (підданими) іншої держави або держав і користуються дипломатичним імунітетом; 3) особи без громадянства – особи, яких жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїми громадянами.

Розкрито сутність і значення дипломатичного імунітету, який регулює особливий порядок кримінального судочинства, що складається у визначенні деяких винятків і переваг для окремих категорій іноземців у разі порушення кримінальної справи і провадження окремих процесуальних дій; досліджено міжнародно-правову підставу такого імунітету і зроблено висновок, що він являє собою додаткові гарантії здійснення Україною своїх зовнішньополітичних задач. Внесено пропозиції про доповнення проекту КПК України про підстави і порядок закриття провадження у кримінальній справі у разі вчинення злочину іноземцем, який користується дипломатичним імунітетом.

На підставі аналізу статистичних даних за останні роки (1999–2002) про скоєння злочинів іноземцями на території України акцентується увага на процесуальних особливостях розслідування слідчими кримінальних справ цієї категорії. До них, на думку автора, відносяться: а) необхідність негайного і якомога в повному обсязі виконання початкових слідчих дій; б) негайне повідомлення про вчинення злочину іноземцем компетентних органів України за такою схемою: УМВС області ⇒ МВС України ⇒ МЗС України (для повідомлення відповідного посольства або іншого представництва в Україні іноземної держави); в) обов'язкова участь перекладача при провадженні слідчої дії з іноземцем і повідомлення прокурору про провадження такої дії; г) забезпечення участі захисника з моменту першого допиту підозрюваного або обвинуваченого; г) вручення підозрюваному або обвинуваченому основних процесуальних документів, перекладених на його рідну мову або мову, якою володіє іноземець.

Для того, щоб будь-який громадянин іноземної держави, особа без громадянства, яка проживає в Україні або тимчасово перебуває на її території, не були ущемлені у своїх правах, запропоновано у проекті КПК України передбачити можливість надання їм правової допомоги, якщо вони є підозрюваними, обвинуваченими, підсудними у кримінальній справі, фахівцями у

галузі права тієї держави, громадянином якої є особа, а у випадку, якщо не має громадянства, – фахівцем тієї держави, яку він вважає своєю батьківщиною.

Крім того, у даному підрозділі акцентовано увагу на відсутність правової регламентації підстав і порядку видворення за межі України громадян іноземних держав, які скоїли злочини невеликої тяжкості. З цією метою здобувачем пропонується проект КПК України доповнити нормою “Порядок і строки вирішення питань про видворення громадян іноземних держав, які вчинили злочини на території України”. Відповідно обґрунтовується необхідність внесення доповнення у ст. 52 КК України, передбачивши таку санкцію, як видворення з країни, у разі скоєння злочину і призначення покарання, що не пов'язане з позбавленням волі.

У підрозділі 2.3. *“Процесуальний порядок досудового слідства у кримінальних справах про злочини, вчинені громадянами України за її межами”* розглядаються особливості міжнародного співробітництва слідчих органів внутрішніх справ України з компетентними органами іноземних держав по забезпеченню розслідування злочинів, що скоєні громадянами України за кордоном і прибулих до себе на батьківщину. Наведено офіційні дані про розгляд правоохоронними органами і судами кримінальних справ стосовно громадян України, які вчинили злочини за кордоном і понесли кримінальну відповідальність на території України. Аналіз таких відомостей і кримінальних справ свідчить, що кількість справ, порушених за кордоном і направлених для провадження розслідування за місцем їх постійного проживання, незначна. Ще менша їх кількість (не більш 10% від загальної кількості) знаходять остаточне вирішення у суді. Детальне вивчення деяких з цих кримінальних справ дозволило автору виділити і дослідити найбільш суттєві недоліки, допущені в ході провадження по них як співробітниками правоохоронних органів іноземних держав, так і слідчими органів внутрішніх справ України. Основними з них є: з боку зарубіжних держав – надсилання таких кримінальних справ в Україну з порушенням процесуального строку провадження по них; відсутність перекладу процесуальних документів про провадження слідчих або інших процесуальних дій; неповнота дослідження обставин, що мають значення для законних і обґрунтованих висновків у справі; а з боку слідчих органів внутрішніх справ України – тяганина при розслідуванні кримінальної справи, викликана переадресуванням її з одного відомства в інше і відсутністю можливостей швидкого перекладу процесуальних документів.

Резюмується, що для усунення цих і подібним їм недоліків при розслідуванні кримінальних справ щодо громадян України, які скоїли злочини за кордоном, необхідно на рівні міждержавних, міжурядових і міжвідомчих угод передбачити конкретні норми про правову допомогу у кримінальних справах, які зобов'язали б здійснювати систематичний контроль як за виконанням міжнародних слідчих доручень, так і додержанням порядку провадження у відповідних кримінальних справах.

У підрозділі 2.4. *“Процесуальні особливості міжнародного співробітництва слідчих органів внутрішніх справ України при розв’язанні питань про видачу злочинців (екстрадицію)”* досліджуються поняття і сутність правового інституту видачі (екстрадиції) злочинців і порядку його застосування. На цій підставі робиться висновок, що під *видачею (екстрадицією)* слід розуміти заснований на принципах і нормах міжнародного і національного права процес, пов’язаний з наданням державами правової взаємодопомоги, що полягає у передачі злочинця державі, на території якої було вчинено злочин, або державі, громадянином якої є злочинець, чи державі, котра найбільше потерпіла від злочинного діяння, для притягнення його до кримінальної відповідальності або виконання винесеного вироку суду. Перевага наведеного визначення полягає, на думку дисертанта, в тому, що воно містить всі елементи, наявність яких у конкретному акті видачі (екстрадиції) дозволяє визнати його правомірним.

На підставі аналізу Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р. і Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 р. визначено ряд процесуальних гарантій прав особи, яка видається для проведення досудового розслідування або судового розгляду щодо вчиненого нею злочину, і визначено підстави відмови у видачі запитуваної особи (зокрема: політичний характер вчиненого особою правопорушення; караність відповідного правопорушення (у зв’язку з яким надходить прохання про видачу) смертною карою відповідно до законодавства запитуючої держави, якщо тільки ця держава не дає достатніх, на думку запитуваної держави, гарантій, що смертний вирок не буде винесений, або, у випадку його винесення, не буде звернений до виконання; якщо відповідна особа не підлягає переслідуванню чи покаранню у зв’язку із закінченням строку давності та ін.). Крім того, на підставі дослідження міжнародних угод, відомчих нормативних актів, практики видачі (екстрадиції) злочинців зроблено висновок про необхідність прийняття Верховною Радою України Закону України “Про видачу злочинців (екстрадицію)”, оскільки нормативного регулювання цієї процедури в міжнародних угодах і чинному кримінально-процесуальному законодавстві України є недостатнім. Обґрунтування такої видачі, процедури підготовки і направлення необхідних документів, порядок розгляду їх і прийняття по них рішень вимагають докладного правового регламентування в рамках спеціального законодавчого акту.

Розділ 3 “Процесуальні особливості міжнародного співробітництва кримінальної міліції МВС України з Інтерполом щодо розшуку злочинців” складається з трьох підрозділів.

Підрозділ 3.1. *“НЦБ Інтерполу щодо сприяння діяльності правоохоронних органів України у попередженні і розкритті злочинів”* присвячено дослідженню історії виникнення сучасної структури і форми діяльності НЦБ Інтерполу і правових підстав та порядку вступу України до цієї міжнародної організації кримінальної поліції; національного і міжнародного законодавства щодо співробітництва правоохоронних органів з нею. В роботі визначено особливе місце Інтерполу

серед міжнародних міжурядових організацій у сфері боротьби зі злочинністю. Досліджено цілі, завдання, структуру і компетенцію Інтерполу. Аргументовано доводиться, що його основне призначення полягає у координації роботи поліцейських відомств у боротьбі з кримінальними злочинами міжнародного характеру й оперативному наданні поліції окремих країн інформації, необхідної для здійснення практичних заходів щодо виявлення і затримання злочинців, діяльність яких виходить за межі однієї країни. Підкреслюється, що перед Україною поставлено завдання не тільки бути повноправним членом цієї організації, але і здійснювати відповідні правові перетворення, у тому числі й у сфері кримінально-процесуального права.

У підрозділі 3.2. “Поняття і правові основи міжнародного розшуку злочинців, здійснюваного за допомогою Інтерполу” розглядаються питання правового забезпечення міжнародного співробітництва кримінальної міліції МВС України як органу дізнання з Інтерполом.

Аналіз відомчих інструкцій Міністерства внутрішніх справ України, наукових праць, присвячених проблемам розшуку злочинців, які переховуються, дозволив дисертантові визначити досить повний перелік видів розшуку, а саме: місцевий, державний (національний), регіональний, міждержавний (для країн СНД), міжнародний розшуки. Основним елементом міжнародного розшуку, що відрізняє його від всіх інших видів розшуку, є та обставина, що проводиться він з використанням засобів і можливостей Інтерполу. Однак суттєвим недоліком оголошення і провадження такого розшуку є те, що його правова регламентація детально викладена у відомчій Інструкції МВС України, яка має гриф “ДСК”, що є цілком прийнятним для співробітників кримінальної міліції, але слідчі інших правоохоронних відомств не мають до неї доступу. Тому, на думку автора, у кримінально-процесуальне законодавство України необхідно включити норми, що передбачають процесуальний порядок оголошення міжнародного розшуку й одержання результатів його проведення.

Крім того, у цьому підрозділі дається визначення міжнародного розшуку і проаналізовано його зміст. Під *міжнародним розшуком* дисертант пропонує розуміти комплекс оперативно-розшукових, інформаційно-довідкових та інших заходів правоохоронних органів України і зарубіжних країн, що спрямовані на виявлення, арешт та видачу (екстрадицію) осіб, які переховуються від дізнання, слідства і суду. На підставі аналізу нормативно-правових джерел, що регулюють діяльність Інтерполу з організації міжнародного розшуку злочинців за відповідним поданням іноземних його членів, у тому числі і НЦБ Інтерполу в Україні, наукових розробок окремих аспектів цих питань, автор дійшов висновку, що організація такого розшуку містить у собі більш широкий спектр дій, ніж перелік, наведений у відповідних інструкціях і наукових розробках. До таких етапів пропонується відносити: дії з виявлення розшукуваної особи, на територіях у тій місцевості, де вчинено злочин; збирання доказів, які підтверджують перебування

особи за межами України; складання запиту і додаткових документів; направлення у передбаченому відповідними нормативними актами порядку такого запиту і додатків до нього в Укрбюро Інтерполу; прийняття Генеральним секретаріатом Інтерполу рішення про оголошення міжнародного розшуку або відмовленні в ньому; дії, проведені у країнах-учасниках Міжнародної організації кримінальної поліції з розшуку злочинців; надсилання повідомлення і відповідних документів про результати розшуку; передача розшукованої особи відповідним правоохоронним органам України.

У підрозділі 3.3. *“Процесуальний порядок оформлення підрозділами кримінальної міліції України звернень про організацію міжнародного розшуку злочинців”* досліджено порядок прийняття рішень підрозділами кримінальної міліції України з виявлення злочинця, який переховується, і встановленню доказів, що підтверджують факт його перебування за межами України. Підставою для оголошення міжнародного розшуку злочинця є запит правоохоронного органу, надісланий до Укрбюро Інтерполу. У дисертації розглянуті форма і зміст такого запиту, запропоновано рекомендації з його удосконалення, а також акцентується увага на необхідність виконання деяких оперативно-розшукових і процесуальних дій до надсилання запиту в Укрбюро Інтерполу. Враховуючи те, що порядок звернення з запитами про організацію міжнародного розшуку в НЦБ Інтерполу визначається Інструкцією “Про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів”, виданою керівниками правоохоронних органів України від 09.01.1997 р., в дисертації сформульовано пропозиції, спрямовані на внесення доповнень і змін до цієї Інструкції, а також ряд новацій до Кримінально-процесуального кодексу України, які стосуються процесуальних підстав і порядку не тільки оголошення, але і припинення міжнародного розшуку осіб, які скоїли злочини. Зокрема, розділ 12 проекту КПК України пропонується доповнити положенням про порядок звернення органу дізнання, що здійснює розшук обвинувачених або підсудних, які переховуються від слідства та суду за межами України і положенням про те, що НЦБ Інтерполу в Україні письмово інформує про здійснений запит ініціатора розшуку, а також про місцеперебування, час затримання і екстрадиції розшукованої особи. Дані положення слід, на думку дисертанта, включити в главу проекту КПК України, що передбачає порядок видачі осіб, які вчинили злочин.

ВИСНОВКИ

У дисертації сформульовано пропозиції та рекомендації щодо удосконалення процесуального порядку надання міжнародно-правової допомоги при розслідуванні кримінальних справ слідчим органів внутрішніх справ України і виконання ними міжнародних слідчих доручень, що надсилаються відповідними компетентними органами іноземних держав, а також наведено

типову форму міжнародного слідчого доручення. Крім того, у висновках викладені наступні основні здобутки дослідження, а саме: пропозиції щодо спрощення процедури міждержавних відносин у направленні та виконанні міжнародних слідчих доручень про правову допомогу і внесення у зв'язку з цим відповідних змін і доповнень у Конвенцію про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р.; удосконалений понятійний апарат вивченого процесуального інституту, зокрема, розроблене поняття міжнародного розшуку злочинців та запропонований більш широкий перелік основних етапів організації такого розшуку; аргументація необхідності запровадження у новому КПК України норм, спрямованих на удосконалення провадження у кримінальних справах про злочини, скоєні іноземцями на території України, а також громадянами України за кордоном; удосконалення поняття видачі (екстрадиції); обґрунтування необхідності прийняття Верховною Радою України Закону України “Про видачу злочинців (екстрадицію)”, який врегулював би значну частину спеціальних питань.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Лешукова І.В. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів України в боротьбі з організованою транснаціональною злочинністю // Вісник Університету внутрішніх справ. – 2000. – Вип. 12 (частина II). – С. 50–54.
2. Лешукова І.В. Історико-правовий огляд діяльності Інтерполу // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2001. – Спецвипуск. – С. 11–16.
3. Лешукова І.В. Поняття і правові основи міжнародного розшуку злочинців, який здійснюється в системі Інтерполу // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2003. – Вип. 22. – С. 44–49.
4. Лешукова І.В. Організація міжнародного розшуку в системі Інтерполу // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – Вип. 18. – С. 60–64.
5. Лешукова І.В. Кримінально-процесуальні проблеми взаємодії правоохоронних органів України з правоохоронними органами країн СНД у боротьбі зі злочинними співтовариствами // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 10. – С. 129–132.
6. Лешукова І.В. Гарантії прав та законних інтересів іноземців на досудовому провадженні у кримінальних справах і шляхи їх удосконалення // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – Вип. 26. – С. 100–106.
7. Лешукова І.В. Форми співробітництва держав у боротьбі з транснаціональною організованою злочинністю // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених: Збірка наукових праць. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 26–28.

8. Лешукова І.В. Міжнародне співробітництво в підготовці спеціалістів підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю // Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. – Донецьк: ДІВС, 2003. – С. 173–177.

АНОТАЦІЇ

Лешукова І.В. Процесуальні особливості міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України при розслідуванні злочинів. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. Національний університет внутрішніх справ, Харків, 2004.

Дисертацію присвячено вивченню актуальних правових, теоретичних і практичних проблем міжнародного співробітництва слідчих органів внутрішніх справ, співробітників кримінальної міліції України з відповідними компетентними органами іноземних держав при розслідуванні злочинів. Простежено історичний шлях розвитку міжнародного співробітництва правоохоронних органів України і його значення у спільній міждержавній діяльності по боротьбі із транснаціональною злочинністю. У роботі визначені поняття правової допомоги у кримінальних справах, видачі та міжнародного розшуку злочинців. Розкрита сутність і значення міжнародного слідчого доручення, виявлені суттєві недоліки, котрі допускаються слідчими органів внутрішніх справ України при його направленні, і запропоновані заходи щодо спрощення процедури міждержавних відносин у надсиланні і виконанні міжнародних слідчих доручень про правову допомогу. Внесено пропозиції щодо запровадження у проекті нового КПК України норм, які спрямовані на удосконалення провадження у кримінальних справах про злочини, скоєні іноземцями на території України, та правозастосовної практики з досліджуваних питань.

Ключові слова: міжнародне співробітництво правоохоронних органів, боротьба із транснаціональною злочинністю, правова допомога у кримінальних справах, видача та міжнародний розшук злочинців, міжнародні слідчі доручення.

Лешукова И.В. Процессуальные особенности международного сотрудничества органов внутренних дел Украины при расследовании преступлений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза. – Национальный университет внутренних дел, Харьков, 2004.

Диссертация является исследованием, в котором впервые на монографическом уровне изучены актуальные правовые, теоретические и практические проблемы международного сотрудничества органов внутренних дел Украины при расследовании преступлений.

Основной целью исследования является комплексный анализ в уголовно-процессуальном аспекте наиболее актуальных и важных научных проблем международного сотрудничества следователей органов внутренних дел и сотрудников криминальной милиции Украины с соответствующими компетентными органами иностранных государств при расследовании преступлений; обобщение соответствующей практики такого сотрудничества между правоохрнительными органами ближнего и дальнего зарубежья и разработка на этой основе научно-обоснованных предложений и рекомендаций, направленных на совершенствование действующего уголовно-процессуального законодательства по вопросам производства по уголовным делам, связанных с международными отношениями.

Прослежен исторический путь развития международного сотрудничества правоохрнительных органов Украины и его значение в совместной межгосударственной деятельности по борьбе с транснациональной преступностью. В работе определено понятие правовой помощи по уголовным делам и на основе анализа Конвенции о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 22.01.1993 г. отслежены и уточнены существенные недостатки в правовом обеспечении механизмов осуществления международного сотрудничества, вследствие чего обоснованы предложения о внесении дополнений и изменений в неё с целью совершенствования порядка взаимодействия следователей органов внутренних дел Украины с соответствующими правоохрнительными органами стран СНГ и повышения эффективности и качества с обеих сторон в исполнении международных следственных поручений. Раскрыта сущность и значение международного следственного поручения как письменного документа правового характера, являющегося основным инструментом осуществления международного сотрудничества об оказании правовой помощи по уголовным делам. Выявлены и проанализированы существенные недостатки, допускаемые следователями органов внутренних дел Украины при оформлении и направлении таких поручений, и пути их устранения. Обоснованы научные предложения по усовершенствованию порядка сношений следователей органов внутренних дел и сотрудников криминальной милиции Украины с соответствующими правоохрнительными органами областей, граничащих с Украиной, как одного из элементов международного сотрудничества правоохрнительных органов. На основе обобщения нормативных актов, научных исследований и материалов практики определены понятия выдачи и международного розыска преступников, а также предложен более широкий перечень основных этапов организации такого розыска. Кроме того, разработаны рекомендации относительно процессуальных оснований и порядка обращения в НЦБ Интерпола с

запросами об организации международного розыска преступников как граждан Украины, так и иностранцев. В диссертации акцентируется внимание на необходимости принятия Верховным Советом Украины отдельного Закона Украины “О выдаче преступников (экстрадиции)”.

Внесены предложения, касающиеся внедрения в проект нового УПК Украины норм, направленных на усовершенствование производства по уголовным делам о преступлениях, совершенных иностранцами на территории Украины, и правоприменительной практики, в частности: определение подследственности уголовных дел о преступлениях, совершенных гражданами иностранных государств, обладающими дипломатическим иммунитетом и привилегиями; процессуального порядка прекращения уголовного дела в отношении лиц, обладающих иммунитетом от уголовной ответственности; допуска специалистов в области права как защитников граждан того государства, гражданином которого является иностранец, совершивший преступление; выдачи иностранцев, совершивших преступления в соучастии с гражданами Украины; порядка и сроков разрешения вопросов о выдворении граждан иностранных государств, совершивших преступления на территории Украины.

Ключевые слова: международное сотрудничество правоохранительных органов, борьба с транснациональной преступностью, правовая помощь по уголовным делам, выдача и международный розыск преступников, международные следственные поручения.

Leshukova I.V. Procedural features of international cooperation of Ukrainian law enforcement in crime investigation. – Manuscript.

Dissertation for the degree of the candidate of sciences in law, specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic expertise. – National University of Internal Affairs, Kharkiv, 2004.

The dissertation primarily studies important theoretical and practical law problems of international cooperation of Ukrainian investigation and criminal institutions with authorized foreign law enforcement bodies. The author studies historical aspects of Ukrainian law enforcement international cooperation and its contribution into international activity for fighting against transnational criminality. This work gives the definition of mutual help in criminal cases, concerning special features of extradition and international investigation. The study regards also essence and importance of international investigation application, and important omissions of Ukrainian law enforcement while its making. It proposed international relations simplification in its exercising. The study contains information as for new criminal-procedural code and some items concerning criminal procedural improvement as for crimes committed by foreign citizens on the territory of Ukraine, examining law appliance in the question.

Key words: international law enforcement cooperation, fighting against transnational criminality, law help in criminal prosecution, extradition and international crime investigation, international investigation applications.

Відповідальний за випуск – *Янович Ю.П.*